

که وقتی می‌خواهیم ارزیابی و گفت‌وگو کنیم هر کشوری برای خودش به عنوان برند، آرمان‌هایی را مطرح می‌کند، نسبتش با آرمان‌هایش چگونه است؟ پس این پنج، شش سطح بحث وجود دارد.»

دکتر حکمت‌نیا در تشریح سطوح اول و دوم مدنظر خود اظهار کرد: «می‌دانید که این‌ها اعلامیه جهانی حقوق بشر را ملحق شدند، میثاق حقوق سیاسی و مدنی را ملحق شدند اما میثاق حقوق اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی را ملحق نشدند. برخلاف اروپایی‌ها و یا کشورهای مثل ما که هر دو میثاقین را تعهد بین‌المللی نسبت به آن‌ها داریم، اما آمریکایی‌ها نسبت به میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی ملحق نشدند. در مذاکرات امضا شرکت داشتند اما الحاق حقوقی به این قضیه پیدا نکردند. نکته‌اش بسیار ساده است (به لحاظ فلسفی و نظری)، این‌ها در رابطه بین انسان‌ها اولاً آمریکایی‌ها نگاهشان به حقوق یک نگاه ابزارگرایی هست. ابزارگرایی نه به معنای منفی که گاهی مواقع در مطبوعات مطرح می‌شود، ابزارگرایی یعنی غایاتی دارند. این حقوق را برای آن غایات طراحی می‌کنند. این تناسب means و ends باید برقرار باشد. لذا اساساً وقتی که در حوزه حقوق مطرح می‌گویند ما دنبال غایات هستیم، نه دنبال حق‌ها؛ اروپایی‌ها دنبال حق‌ها هستند، آمریکایی‌ها دنبال غایات هستند. حالا این غایات از کجا آمد؟ این غایات را با ابزارهای اقتصادی تعیین می‌کنند. پس در حقوق هدف‌گرا هستند.»

در آمریکا بحث از حق بر سلامت وجود ندارد

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه افزود: «این هدف نسبت به خود را همه مکاتب حقوق بشری، مثلاً اینکه انسان حفظ نفس کند، در این تردیدی وجود ندارد. انسان تلاش کند برای سلامت این هم تردیدی وجود ندارد. شما می‌توانید هر میزان پول برای هزینه سلامتتان بدهید، در اینجا هم بحثی وجود ندارد، یعنی حق سلامت. البته حالا حق هم نگوییم، چون آمریکا حق بر سلامت را به روشنی می‌گویند ما چیزی تحت عنوان حق بر سلامت نداریم، آن چیزی که داریم استانداردهای سلامت هست

که باید در ادبیات خودش گفت‌وگو کنیم. لذا اصطلاحی به نام حق بر غذا هم ندارد. غذا در این نگاه کالای کاربردی هست، یعنی کالا هست. در حق بر سلامت می‌گویند نه، کالای سلامت، کالا هست که باید در بازار رقابت اقتصادی معنا شود. برخلاف مثلاً دیدگاه‌های اروپایی که حق بر سلامت را، حق دسترسی به سلامت را، دسترسی به دارو را خیلی جدی مطرح می‌کنند، او می‌گوید نه، شما یا پولدار هستید، هرچه دوست دارید بروید سلامتتان را تأمین کنید، حیاتان را تأمین کنید، اشکالی هم ندارد، در اینجا بحثی وجود ندارد. بحث از اینجا آغاز می‌شود که آیا من نسبت به شما که در نتیجه دولت نسبت به مردم وظیفه‌ای در حوزه سلامت بر عهده دارد یا ندارد؟ یعنی دولت باید هزینه کند برای سلامت من و شما؟»

نفی حقوق مثبت؛ رویه‌ای ریشه‌دار

حکمت‌نیا در پاسخ به همین پرسش گفت: «ادبیات حقوق بشر میثاق حقوق اقتصادی می‌گوید بله، دولت‌ها وظیفه دارند درباره حق مثبت دولت‌ها تعهد به اجرا دارند، البته تعهدشان از سنخ وظیفه است نه نتیجه. یعنی باید تلاش متعارف و عقلانی برای دستیابی به سلامت انجام دهند. آمریکایی‌ها همین جا یک علامت سؤال دارند که ما چنین حقی را به رسمیت نمی‌شناسیم، چرا؟ ریشه‌اش بحث نظری دیگری هست که بر اساس آیین یهود که انسان‌ها نباید به دیگری ضرر بزنند، این نفی اضرار یک قاعده عقلایی جهانی هست. اما آیا باید دیگران را نجات دهیم؟ این اول کلام هست؛ یعنی این وظیفه دوم که آیا من به شما نباید ضرر بزنم، قابل قبول هست. اما اگر شما در جایی در خطر قرار گرفتید من وظیفه حقوقی (اخلاقی)‌اش هم سر جای خودش، هیچ اشکالی ندارد، دارم، یعنی دولت می‌تواند از من مالیات بگیرد شما را نجات دهد، این محل اختلاف است.»

وی ادامه داد: «نسل دوم حقوق بشر بر پایه قاعده دوم است، حالا چرا یهود نمی‌پذیرد؟ این‌ها استناد می‌کنند به آیه‌ای که در تورات هست. اتفاقاً این آیه در قرآن هم هست، منتها آن‌ها تفسیری از آن ارائه دادند که ما مفسرین اسلامی این تفسیر را از آن‌ها نمی‌پذیریم. آنجایی که قابیل از صحنه

قتل هابیل برمی‌گشت، خداوند سؤال کرد از قابیل که برادرت کجاست؟ قابیل در پاسخ خداوند گفت که چرا از برادر من سؤال می‌کنی؟ دلالت التزامی چرا از برادر من سؤال می‌کنی این هست، می‌گوید من مسئول حفظ برادرم هستم که از من سؤال می‌کند، خداوند ساکت شد، یعنی استدلال قابیل را خداوند به لحاظ حقوقی پذیرفته؛ پذیرفت که شما مسئولیتی در مقابل نجات دیگران ندارید.»

سرمایه‌داری و ارزش‌های حقوق بشر

حکمت‌نیا پیرامون نسبت سرمایه‌داری ناب آمریکایی و ارزش‌های حقوق بشری اضافه کرد: «درباره سرمایه‌داری همین هست که وقتی نظریه مالکیت را مطرح می‌کنند اگر شما نظریه مالکیت را مثل کسانی که نظریه‌پردازان بهترین نظریه‌هایی که الان مطرح است نظریه «آندره» هست که اصلاً مالکیت چیست؟ می‌گوید مالکیت مشتمل بر حقوق است. سؤال، آیا مالکیت مشتمل بر مسئولیت هم هست؟ یعنی من چون مالک هستم پس مسئولم؟ یعنی دارا بودن من آیا مستلزم مسئولیت نسبت به شما هست یا نه، نظام سرمایه‌داری این را قبول نمی‌کند، یعنی می‌گوید مالک بودن دلالت بر مسئولیت در مقابل کسانی که مالک نیستند ندارد.»

دکتر حکمت‌نیا اضافه کرد: «بحث بر سر یک بحث نظری عمیق هست که اساساً تلقی آمریکایی‌ها از قضیه حقوق بشر با تلقی اروپایی‌ها از حقوق بشر و یا حتی اگر اعلامیه جهانی حقوق بشر اسلامی متفاوت است. اگر اروپایی‌ها را دقت کنید اروپایی‌ها در محکوم کردن آمریکا در حقوق بشر نمی‌آیند به حق بر سلامت استناد کنند، آن‌ها به نسل یک حقوق بشر اعتراض می‌کنند، آمریکا به نسل‌های دیگر متعهد نیست که بشود به آن اعتراض کنید. حالا به لحاظ سیاسی چرا (ما حقوقی داریم حرف می‌زنیم)، به لحاظ سیاسی و فلسفی خیلی می‌شود بحث کرد، اما اگر بخواهید بگویید به لحاظ حقوقی ما بحث کنیم، آن می‌گوید من تعهد حقوقی به این معنا که شما می‌گویید من نمی‌پذیرم.»

نقض، نقض می‌آورد

دکتر هیبت‌الله نژادی‌منش درباره تبعیض نژادی در آمریکا اظهار داشت: «در حقیقت بحث